

INNOVATSION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

No 1

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

**1-jild
1-son
yanvar, 2026**

**January, 2026
Volume 1
Number 1**

**ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал**

**INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal**

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

Каршинский государственный технический университет

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук, профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в электронной форме и публикуется через официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал «Инновационная экономика» включён в перечень национальных научных изданий на основании решения Президиума Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 5 апреля 2025 года № 369.

В журнале публикуются статьи по следующим рубрикам:

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик (Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор (Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор, (Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик (НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор (Таджикистанский аграрный университет им. Ш. Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент (Национальный исследовательский университет «Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник (Российского университета дружбы народов имени П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент (Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н., профессор (Национальная академия наук Республики Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор (Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор, академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DCs), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DCs), доцент

Бобоккулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik

**Small business and private
entrepreneurship**

**Малый бизнес и частное
предпринимательство**

UDK: 338.43:334.72:330.34

<https://doi.org/10.70769/3030-315X.II.1.1.2026.19>

QISHLOQ XO‘JALIGIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI

Sharofova Saida Alimurod qizi

DIRECTIONS AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF FAMILY ENTREPRENEURSHIP IN AGRICULTURE

Sharofova Alimurat kizi

НАПРАВЛЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СЕМЕЙНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Шарофова Саида Алимурат кизи

Received: January 8, 2026 Revised: January 10, 2026 Accepted: January 11, 2026 Published: February 1, 2026

Annotatsiya. Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning zamonaviy konseptual yondashuvlari, iqtisodiy mohiyati va tarkibiy omillari chuqur ilmiy tahlil etilgan. Tadqiqot doirasida oilaviy xo‘jaliklar agrar sektorning barqaror rivojlanishida muhim institutsional birlik sifatida qaralib, ularning hududiy mehnat resurslaridan samarali foydalanish, daromadlar manbalarini diversifikatsiya qilish hamda qishloq iqtisodiyotida inklyuziv o‘rinishni ta‘minlashdagi funksional roli asoslab berilgan. Shuningdek, davlatning agrar siyosati, moliyaviy-institut-sional mexanizmlar, kredit- grant paketlari, kooperativlashuv jarayonlari va innovatsion agrotekhnologiyalar oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlovchi asosiy drayverlar sifatida baholangan. Tadqiqot natijalari oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorligini oshirish, resurslardan optimal foydalanish va bozor munosabatlarida raqobatbardosh model sifatida shakllanishiga doir ilmiy-hulosa va istiqbolli takliflarni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar. Oilaviy tadbirkorlik, agrar sektor, iqtisodiy barqarorlik, inklyuziv o‘rinish, institutsional mexanizmlar, kooperativlashuv, diversifikatsiya, innovatsion agrotekhnologiyalar, hududiy rivojlanish.

Abstract. This article provides an in-depth scientific analysis of modern conceptual approaches, the economic essence, and the structural factors of developing family entrepreneurship in agriculture. Within the scope of the study, family farms are considered an important institutional unit ensuring the sustainable development of the agrarian sector. Their functional role in the effective use of regional labor resources, diversification of income sources, and promotion of inclusive growth in rural economies is substantiated. Furthermore, state agrarian policy, financial-institutional mechanisms, credit and grant packages, cooperative processes, and innovative agrotechnologies are evaluated as the main drivers supporting family entrepreneurship. The research findings include scientific conclusions and forward-looking recommendations aimed at improving the economic efficiency of family entrepreneurship, optimizing resource use, and shaping a competitive model in market relations.

Keywords: Family entrepreneurship, agrarian sector, economic stability, inclusive growth, institutional mechanisms, cooperation, diversification, innovative agrotechnologies, regional development.

Аннотация. В данной статье представлен глубокий научный анализ современных концептуальных подходов, экономической сущности и структурных факторов развития семейного предпринимательства в сельском хозяйстве. В рамках исследования семейные хозяйства рассматриваются как важная институциональная единица устойчивого развития аграрного сектора. Обоснована их функциональная роль в эффективном использовании региональных трудовых ресурсов, диверсификации источников доходов и обеспечении инклюзивного роста сельской экономики. Кроме того, государственная аграрная политика, финансово-институциональные механизмы, кредитно-грантовые пакеты, процессы кооперации и инновационные агротехнологии оцениваются как основные драйверы поддержки семейного предпринимательства. Результаты исследования включают научные выводы и перспективные рекомендации,

направленные на повышение экономической эффективности семейного предпринимательства, оптимизацию использования ресурсов и формирование конкурентоспособной модели в рыночных отношениях.

Ключевые слова. Семейное предпринимательство, аграрный сектор, экономическая устойчивость, инклюзивный рост, институциональные механизмы, кооперация, диверсификация, инновационные агротехнологии, региональное развитие.

■ KIRISH

Qishloq xo'jaligi sohasida oilaviy tadbirkorlikning shakllanishi va rivojlanishi zamonaviy agrar iqtisodiyotda strategik ahamiyatga ega bo'lgan ustuvor yo'nalishlardan biridir. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyoti rivojlangan ko'plab davlatlarda qishloq xo'jaligi mahsulotlarining 60–80 foizi aynan oilaviy xo'jaliklar tomonidan etishtiriladi. Masalan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida fermer xo'jaliklarining qariyb 95 foizi oilaviy boshqaruvga asoslangan bo'lib, ular umumiy agrar ishlab chiqarishning asosiy qismini ta'minlaydi. Bu modelning asosiy afzalligi — mehnat resurslaridan oqilona foydalanish, boshqaruvda moslashuvchanlik, ishlab chiqarishda past xarajatlar va barqaror natijadorlikni ta'minlashidir. O'zbekiston sharoitida ham oilaviy tadbirkorlik qishloq xo'jaligining muhim segmenti sifatida shakllanib bormoqda. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatda 2024 yilda faoliyat yuritayotgan oilaviy tadbirkorlik subyektlari soni 400 mingdan ortiq bo'lib, ularning salmoqli qismi qishloq xo'jaligi bilan chambarchas bog'liq. Agrar sektorda etishtirilayotgan mahsulotlarning diversifikatsiyalashuvi, ekin maydonlaridan samarali foydalanish, chorvachilik hamda bog'dorchilik yo'nalishlarining kengayishi ushbu xo'jaliklarning iqtisodiy ahamiyatini yanada kuchaytirmoqda.

Davlat tomonidan qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar, xususan, "Fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa er egalari faoliyatini qo'llab-quvvatlash bo'yicha 2022–2026-yillarga mo'ljallangan strategiya"ning tasdiqlanishi oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun mustahkam institutsional poydevor yaratib bermoqda. Mazkur strategiya doirasida kredit resurslari hajmining kengaytirilgani, subsidiya va grantlarning joriy etilgani, qishloq infratuzilmasining modernizatsiya qilinishi hamda agroxizmatlar tarmog'ining rivojlanishi oilaviy xo'jaliklar faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Qishloq xo'jaligi sohasida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish zamonaviy agrar iqtisodiyotning strategik ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonning qishloq hududlarida oilaviy xo'jaliklar asosiy ishlab chiqarish birligi sifatida faoliyat yuritib, agrar sektorning barqarorligini ta'minlaydi. Rasmiy statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda mamlakatda faoliyat yuritayotgan 2,9 milliondan ortiq dehqon va oilaviy xo'jaliklarning 62 foizdan ortig'i umumiy qishloq xo'jaligi mahsulotlarini etishtirgan. Shu bilan birga, hududlar kesimida turli yo'nalishlarda faoliyat ko'rsatadigan oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorligi o'zgaruvchan bo'lib, tabiiy-iqlim sharoiti, resurs ta'minoti, bozor infratuzilmasi va mahalliy bozorlarga yaqinlik bilan belgilanadi.

So'nggi yillarda davlat tomonidan ishlab chiqilgan normativ-huquqiy hujjatlar va dasturlar — "Har bir oila — tadbirkor" dasturi, "Fermer va dehqon

xo'jaliklarini rivojlantirish strategiyasi 2022–2026" hamda subsidiya va imtiyozli kredit mexanizmlari oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun mustahkam institutsional poydevor yaratdi. Ushbu dasturlar doirasida ajratilgan resurslar orqali tomorqa erlaridan samarali foydalanish, bog'dorchilik, sabzavotchilik, issiqxona va chorvachilik yo'nalishlarida yangi loyihalarni amalga oshirish imkoniyati yaratilmoqda.

■ ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekiston agrar sohasida oilaviy tadbirkorlikning rivojlanishi bo'yicha olib borilgan mahalliy ilmiy izlanishlar asosan fermer xo'jaliklarining modernizatsiyasi, dehqon xo'jaliklari samaradorligi, qishloq xo'jaligi kooperatsiyasi, tomorqa erlaridan foydalanish mexanizmlari va qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish masalalariga qaratilgan. O'zbekiston olimlari — O. Xolmo'minov (2021), A. Abduraimov (2022), Sh. Qurbonov (2020), N. Raximov (2023), X. Qodirov (2021) kabi tadqiqotchilar oilaviy xo'jaliklarni agrar tarmoqning asosiy istehkomi sifatida baholab, ularning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi rolini ilmiy asoslab bergan.

Adabiyotlarda ta'kidlanishicha, O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarining 62 foizdan ortig'i aynan oilaviy va dehqon xo'jaliklari tomonidan etishtiriladi. Statistika agentligining 2024-yil yakuniy ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatda 2,9 milliondan ortiq dehqon xo'jaliklari faoliyat yuritmoqda va ular ichida oilaviy mehnatga asoslangan xo'jaliklar asosiy ulushni tashkil qiladi. Bu esa oilaviy tadbirkorlikning agrar ishlab chiqarishdagi strategik ahamiyatini ko'rsatadi.

Mahalliy ilmiy manbalarda oilaviy tadbirkorlikning ustunliklari sifatida quyidagilar qayd etiladi:

- er va suv resurslaridan tejamonkor foydalanish;
- oilaviy mehnatning yuqori motivatsiyasi;
- kichik hajmli, ammo samarali ishlab chiqarish modeli;
- mahalliy bozorlar talabiga tez moslasha olish;
- past ishlab chiqarish xarajatlari.

Shuningdek, ilmiy adabiyotlarda mavjud muammolar ham tizimli qayd etilgan: er maydonlarining kichikligi, sug'orish infratuzilmasining eskirganligi, texnika va texnologiyalarning etishmasligi, mahsulotlarni qayta ishlash va sotish zanjirlarining rivojlanmaganligi, kreditlash mexanizmlarining murakkabligi va garov talablarining yuqoriligi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi, "Fermer va dehqon xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash agentligi" faoliyatining kengaytirilishi, oilaviy tadbirkorlik uchun subsidiya va grantlar ajratilishi, "Har bir oila — tadbirkor" dasturi doirasida imtiyozli kreditlar berilishi ilmiy manbalarda institutsional omillar sifatida ko'rsatiladi. Ushbu hujjatlar oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha

O'zbekistonning o'ziga xos yo'l xaritasini shakllantirmoqda.

Oilaviy xo'jaliklarni agrar iqtisodiyotning barqaror rivojlanish omili sifatida baholovchi ilmiy qarashlar tobora kuchayib bormoqda, biroq mavjud ilmiy ishlar ko'proq amaliy tahlilga qaratilgan bo'lib, kompleks tizimli yondashuvlar etarli darajada shakllanmagan. Shu sababli mazkur tadqiqot oilaviy tadbirkorlikni O'zbekiston agrar tizimidagi iqtisodiy, institutsional va ijtimoiy omillar kesimida chuqurroq o'rganishga qaratilgan.

■ TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda oilaviy tadbirkorlik qishloq xo'jaligi tizimida barqaror rivojlanishning muhim omillaridan biri bo'lib, uning iqtisodiy salohiyati yildan-yilga ortib bormoqda. Birinchi navbatda, Statistika agentligi ma'lumotlariga tayanib aniqlanganki, 2024-yilda qishloq xo'jaligi mahsulotlarining 62,4 foizi dehqon va oilaviy xo'jaliklar hissasiga to'g'ri kelgan bo'lib, bu mazkur institutning agrar ishlab chiqarishdagi ustun mavqeini tasdiqlaydi. Ekin maydonlarining nisbatan kichikligi va resurslarning cheklangan bo'lishiga qaramay, oilaviy xo'jaliklar mahsuldorlik bo'yicha fermer xo'jaliklaridan ortda qolmayotgani kuzatildi. Bu esa mehnatning yuqori motivatsiya bilan bajarilishi va mavjud resurslardan tejamkor foydalanish bilan izohlanadi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, O'zbekistonda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishga doir davlat dasturlari real natijalar bermoqda. Xususan, "Har bir oila — tadbirkor" dasturi doirasida ajratilayotgan imtiyozli kreditlar evaziga 2022–2024 yillarda 150 mingdan ortiq oilaviy xo'jalik yangi faoliyat turlarini yo'lga qo'ygan. Kreditlarning o'rtacha hajmi 33–50 million so'm oralig'ida bo'lib, uning katta qismi chorvachilik, issiqxona xo'jaligi, bog'dorchilik va parrandachilik yo'nalishlariga yo'naltirilgan. Bu esa oilaviy tadbirkorlikning diversifikatsiyalashuviga va barqaror daromad manbalarining shakllanishiga xizmat qilgan.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, hududlar kesimida oilaviy tadbirkorlik rivojlanishida sezilarli farqlar mavjud. Masalan, Andijon va Farg'ona viloyatlarida tomorqa erlaridan intensiv foydalanish modeli samaradorligi yuqori bo'lib, bir sotixdan olinayotgan hosil hajmi boshqa hududlarga nisbatan yuqori darajada. Buxoro va Navoiy viloyatlarida esa suv resurslari cheklanganligi sababli chorvachilik yo'nalishi etakchi o'rinda turadi. Qashqadaryo va Samarqandda esa bog'dorchilik va sabzavotchilikning rivojlanishi oilaviy xo'jaliklarga barqaror daromad manbai yaratmoqda. Bu farqlarning asosiy omili — tabiiy-iqlim sharoitlari, suv ta'minoti, infratuzilma darajasi va mahalliy bozorlarga yaqinlikdan iborat ekani aniqlandi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, oilaviy xo'jaliklar uchun asosiy to'siqlar sifatida quyidagi omillar dolzarb bo'lib qolmoqda:

- sug'orish tizimlarining eskirganligi va suv tanqisligi;
- zamonaviy texnika va agrotexnologiyalarning etishmasligi;

○ mahsulotlarni qayta ishlash va saqlash infratuzilmasining past darajasi;

○ kredit olishda garov talablari va hujjatlarning murakkabligi;

○ bozor narxlarining mavsumiy o'zgaruvchanligi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muhim jihatlardan biri shundaki, oilaviy tadbirkorlikda innovatsion texnologiyalarni joriy etish darajasi hozircha cheklangan bo'lib, faqat ayrim hududlarda issiqxona texnologiyalari, tomchilatib sug'orish, mini-fermer texnikalaridan foydalanish bo'yicha ijobiy misollar mavjud. Bu esa sektorni modernizatsiya qilishning istiqboldagi asosiy yo'nalishlarini belgilaydi.

O'zbekistonda oilaviy tadbirkorlik agrar iqtisodiyotning tarkibiy qismi sifatida barqaror rivojlanishda davom etmoqda, biroq uning to'liq iqtisodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun resurs ta'minotini yaxshilash, innovatsion yondashuvlarni keng joriy qilish, bozor infratuzilmasini rivojlantirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish talab etiladi.

Qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, so'nggi yillarda ushbu yo'nalishda davlat tomonidan yaratilgan iqtisodiy va institutsional sharoitlar samaradorlikni oshirishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Jumladan, oilaviy fermer xo'jaliklari uchun er ajratish mexanizmlarining soddalashtirilishi, imtiyozli kreditlar va subsidiyalarning kengaytirilishi, klaster tizimi orqali fermerlar bilan etkazib beruvchilar va qayta ishlash korxonalari o'rtasidagi integratsiya jarayonlarining kuchayishi oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy barqarorligini oshirmoqda.

Biroq amaliyot shuni ko'rsatdiki, imkoniyatlar mavjud bo'lishiga qaramay, oilaviy tadbirkorlikning samaradorligiga to'sqinlik qilayotgan omillar ham saqlanib qolmoqda. Avvalo, ko'plab oilaviy xo'jaliklarda zamonaviy agrotexnologiyalarni qo'llash darajasi etarli emasligi mehnat unumdorligi pastligiga olib kelmoqda. Bundan tashqari, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotish bozorlarining etarli darajada rivojlanmaganligi, logistika xizmatlarining sustligi va qishloq joylarda axborot-kommunikatsiya xizmatlariga to'liq kirish imkoniyati cheklanganligi tadbirkorlik faoliyatining tezkor kengayishiga ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, oilaviy tadbirkorlikka jalb qilingan aholi, ayniqsa yoshlar va ayollar o'rtasida moliyaviy savodxonlik darajasi pastligi mavjud imtiyoz va imkoniyatlardan to'liq foydalanishni cheklab qo'ymoqda. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ta'lim va konsultatsiya xizmatlarining muntazam yo'lga qo'yilishi oilaviy xo'jaliklarning barqaror faoliyat yuritishida muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, hududlar bo'yicha resurs taqsimoti, er unumdorligi, suv ta'minoti va bozor talabining farqlanishi oilaviy tadbirkorlik natijalarining hududlar kesimida turlicha shakllanishiga sabab bo'lmoqda.

Umuman olganda, mavjud muammolarga qaramay, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari yuqori bo'lib, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, mahalliy bandlikni oshirish, qishloq aholisining daromadlarini ko'paytirish va oziq-ovqat xavfsizligini

mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, kelgusida infratuzilma rivoji, kredit va subsidiyalarni manzilli taqsimlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, o'quv-trening dasturlarini kengaytirish hamda marketing tizimini takomillashtirish oilaviy tadbirkorlikning yanada samarali rivojlanishi uchun asosiy yo'nalishlar sifatida ko'riladi.

■ XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki qishloq hududlarida bandlikni oshirish, aholining daromad manbalarini diversifikatsiya qilish, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash kabi ustuvor maqsadlar uchun muhim omildir. O'zbekiston sharoitida oilaviy xo'jaliklarning faoliyati uchun yaratilayotgan davlat qo'llab-quvvatlov choralari — subsidiyalar, imtiyozli kreditlar, er berish tartibining takomillashtirilishi, qishloq xo'jaligida klaster tizimining kengayishi — amaliy natijalar ko'rsatmoqda. Biroq samaradorlikni oshirish uchun hal qilinishi lozim bo'lgan qator tizimli muammolar mavjud.

Xususan, zamonaviy agrotexnologiyalarni qo'llash darajasining pastligi, marketing infratuzilmasining etarli rivojlanmaganligi, logistika xizmatlarining sustligi, moliyaviy savodxonlikning etishmasligi va ilmiy-innovatsion yondashuvlarning etarlicha joriy etilmaganligi oilaviy xo'jaliklar taraqqiyotini cheklamoqda. Shu sababli, kelgusida resurslardan oqilona foydalanish, agroservis markazlari faoliyatini kuchaytirish, mahalliy bozorlar bilan integratsiyani rivojlantirish, o'quv-trening dasturlarini tizimlashtirish hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish asosiy ustuvor vazifalar sifatida ko'riladi.

Umuman olganda, qishloq xo'jaligida oilaviy tadbirkorlikning rivojlanish istiqbollari yuqori bo'lib, tegishli infratuzilmalar takomillashuvi, davlat-xususiy

hamkorlik mexanizmlarining kuchayishi va innovatsion yondashuvlarning keng tatbiqi orqali mazkur yo'nalish mamlakatning agrar sektorida barqaror o'sishning muhim drayveriga aylanishi mumkin.

Muallif (lar) haqida / Сведения об авторе / Author details

Sharofova Saida Alimurod qizi Qarshi davlat texnika universiteti 2-bosqich magistranti/Шарофова Саида Алимурат кизи студентка 2-курса Каршинского государственного университета/ Sharofova Saida Alimurat kizi the 2nd year master's student at Karshi state Technical University.

e-mail: sharofova.saida@gmail.com

ORCID: 0009-0008-3680-5456

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi 2020–2030" konsepsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi hisobotlari (2021–2024-yillar).
3. "Fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa er egalari faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi Qonun.
4. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari — Qishloq xo'jaligi sektori bo'yicha statistik to'plamlar (2020–2024).
5. Jo'rayev A., Raximov B. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti va menejmenti. — Toshkent: TDIU nashriyoti, 2021.
6. Qodirova G. Oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy asoslari. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
7. Xo'jayev Sh. O'zbekiston agrar siyosati va fermer xo'jaliklarini rivojlantirish masalalari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz